

**De erkenning voor nabestaanden van moordslachtoffers vanuit de Nederlandse
samenleving: Invloed van de etnische achtergrond**

Miriam Veldman

Studentnummer: s3953491

Afdeling Psychologie, Rijksuniversiteit Groningen

PSB3A-BT15: Bachelor Thesis

Begeleider: dr. J. Gerlsma

Tweede beoordelaar: dr. D. C. Rus

In samenwerking met: F. Arifaj, A. Feijen, B. Sijbolts, J. van Waveren en F. van den Hof.

21 juni 2022

Een scriptie is een proeve van bekwaamheid voor studenten. De goedkeuring van de scriptie is het bewijs dat de student over voldoende onderzoeks- en rapportagevaardigheden beschikt om af te studeren, maar biedt geen garantie voor de kwaliteit van het onderzoek en de resultaten van het onderzoek als zodanig, en de scriptie is daarom niet per se geschikt als academische bron om naar te verwijzen. Als u meer wilt weten over het in deze scriptie besproken onderzoek en de daarop gebaseerde publicaties waarnaar u zou kunnen verwijzen, neem dan contact op met de genoemde begeleider.

Recognition of the relatives of murder victims from Dutch society: Influence of ethnic background

Abstract

Relatives of a victim are a forgotten and invisible group who do not always receive the recognition they deserve. Research shows that victims of black ethnic groups have suffered a long history of racism in court. In addition, discrimination still plays a role in Dutch society. The current study examines the influence of the ethnic background of the relative on the degree of recognition from Dutch citizens. Based on the literature, it is expected that relatives with a non-Western background will receive less recognition than relatives with a Western background. A reconstructed questionnaire ($n = 228$), a vignette study ($n = 37$) and a social desirability test ($n = 203$) were performed. Both western and non-western items and vignettes are tested. The results of the study showed that there is no difference in the degree of recognition given to homicidally bereaved relatives with a western ethnic background and homicidally bereaved relatives with a non-western ethnic background for both the questionnaire and the vignettes. It is concluded that we found no evidence suggesting that the ethnic background of a relative has influence on the degree of recognition from Dutch citizens. Theoretical and practical implications are discussed.

Keywords: relatives, homicide, recognition, ethnicity, racism

Samenvatting

Nabestaanden van slachtoffers van een levensdelict zijn een vergeten en onzichtbare groep die niet altijd de erkenning krijgen die ze verdienen. Onderzoek toont aan dat slachtoffers met een etnische achtergrond van kleur een lange geschiedenis hebben ondergaan van racisme in rechtszaken. Daarnaast speelt discriminatie nog steeds een rol in de Nederlandse samenleving. In de huidige studie wordt er onderzocht de invloed is van de etnische achtergrond van de nabestaande op de mate van erkenning van Nederlandse burgers. Aan de hand van de literatuur wordt er verwacht dat nabestaanden met een niet-westerse achtergrond minder erkenning krijgen dan nabestaanden met een westerse-achtergrond. Er is een gereconstrueerde vragenlijst ($n = 228$), een vignetstudie ($n = 37$) en een sociale wenselijkheid test ($n = 203$) uitgevoerd, waarbij er zowel westerse als niet-westerse items en vignetten worden getoetst. De resultaten van het onderzoek toonden aan dat er bij zowel de vragenlijst als bij de vignetten geen verschil is in de mate van erkenning die wordt gegeven aan nabestaanden met een westers etnische achtergrond en nabestaanden met een niet-westerse etnische achtergrond. Er wordt geconcludeerd dat er geen bewijs is gevonden die suggereert dat etnische achtergrond van een nabestaande invloed heeft op de mate van erkenning vanuit de Nederlandse burgers. Theoretische en praktische implicaties worden besproken.

Trefwoorden: nabestaanden, moord, erkenning, etniciteit, racisme

De erkenning voor nabestaanden van moordslachtoffers vanuit de Nederlandse samenleving: Invloed van de etnische achtergrond

Ondanks het feit dat levensdelicten de zwaarste misdrijven zijn in het Wetboek van Strafrecht, zijn mensen die slachtoffers zijn geworden van het verlies van een naaste een lange tijd een onzichtbare en vergeten groep geweest op verschillende vlakken. De nabestaanden zijn niet gedocumenteerd in literatuur en geschiedenis over onder andere trauma's, rouwverweking en betekenisverleningen en daarbij ook niet opgenomen in misdaadstatistieken (Armour, 2002; Gekoski et al., 2013). Sociale wetenschappers hebben onvoldoende onderzoek naar de nabestaanden gedaan en wettelijke rechten die slachtoffers van geweldsdelicten normaliter krijgen zijn de nabestaanden lange tijd ontzegd (Gekoski et al., 2013). Wanneer slachtoffers of nabestaanden van slachtoffers het gevoel hebben dat zij op een ongepaste, ongevoelige en ontoereikende manier worden behandeld door strafrechtelijke en sociale instanties en hun trauma hierdoor wordt versterkt spreken we van secundaire victimisatie (Gekoski et al., 2013).

Nabestaanden van moordslachtoffers worden ook wel co-slachtoffers of secundaire slachtoffers genoemd. Doordat ze een dierbare zijn verloren kunnen nabestaanden negatieve gevolgen ervaren en worden ze, vaak onvrijwillig, geconfronteerd met onder andere de politie die opzoek is naar de dader, rechtszaken, juridische processen en aandacht van media (van Denderen et al., 2018). De term 'secundaire slachtoffers' impliceert dat er een vorm van hiërarchie is binnen slachtoffers. Verschillende onderzoekers beargumenteren dat dit label niet terecht is (Gekoski et al., 2013). Zoals Casey benoemt hebben nabestaanden te maken met "the absolute worst breakdown of societal rules and norms - the unlawful taking of a life" (Casey, 2011, p. 5). Als gevolg van dergelijk traumatisch verlies kunnen nabestaanden lijden aan verschillende psychologische, fysieke, emotionele en gedragsymptomen. Dit kan

mentale gezondheidsproblemen tot gevolg hebben en kan het mensbeeld van de nabestaanden erg beïnvloeden (Gekoski et al., 2013).

Naast het gegeven dat nabestaanden een lange tijd een vergeten en onzichtbare groep waren en daardoor vaker lijden aan secundaire victimisatie (Gekoski et al., 2013), zou de lastige definieerbaarheid van de term ‘slachtoffer’ ook een reden kunnen zijn van het voorkomen van secundaire victimisatie. Het zijn van een slachtoffer is namelijk geen objectief fenomeen, ‘een slachtoffer zijn’ hangt af van de vraag welke definitie de desbetreffende persoon geeft aan het begrip ‘slachtoffer’ (Christie, 1986). Een andere reden waarom de term ‘slachtoffer’ een subjectief fenomeen is, is dat het begrip kan worden belicht vanuit een persoonlijk en vanuit een sociaal perspectief. Een persoon kan een bepaald type persoonlijkheid hebben waardoor hij/zij zichzelf vanuit een persoonlijk perspectief ziet als een slachtoffer. Anderen zouden deze persoon niet als slachtoffer kunnen beschouwen doordat zij vanuit een sociaal perspectief naar de situatie kijken en daaruit concluderen dat de desbetreffende persoon geen slachtoffer is (Christie, 1986). Volgens Christie (1986) krijgt een slachtoffer de erkenning die hij/zij nodig heeft alleen wanneer hij/zij voldoet aan het zogenaamde ‘ideale slachtoffer beeld’. Christie (1986) beschrijft het ideale slachtoffer als een individu die zwak is ten opzichte van de dader, goed werk verricht vlak voor, tijdens of na de daad, aanwezig is op een plek waar hij/zij mag zijn zonder dat diegene iets verweten kan worden en aangevallen wordt door een grote en slechte dader die het slachtoffer niet kent en die wel in staat is om de zaak bekend te maken en gehoord te worden.

De definitie van het ideale slachtoffer van Christie is inmiddels enkele decennia oud. In dit onderzoek wordt er onderzocht wat de kerneigenschappen van het ideale co-slachtoffer zijn in de huidige Nederlandse samenleving. Aangezien ‘slachtoffer’ een subjectief fenomeen is met een definitie die per persoon verschilt (Christie, 1986), kunnen verschillende factoren ertoe leiden dat iedere slachtoffer en nabestaande op een andere manier wordt behandeld, wat

niet altijd eerlijk is. Stereotypen zijn bijvoorbeeld een factor die het gedrag tegenover slachtoffers en de beslissingen over slachtoffers sterk beïnvloeden. De houding en stereotypen van invloedrijke personen in een zaak zijn belangrijke factoren in discriminatie bij slachtoffers die kunnen leiden tot niet gelijke behandelingen van slachtoffers en nabestaanden (Stevenson & Bottoms, 2009).

In dit onderzoek wordt er gefocust op discriminatie bij nabestaanden van levensdelicten gebaseerd op de etniciteit van de nabestaande. Etniciteit is een verzameling van gedragingen en culturele kenmerken die worden overgedragen. Mensen binnen een etnische groep identificeren zich met gezamenlijke factoren, zoals onder andere herkomst, fysieke kenmerken zoals huidskleur, religie en geschiedenis. Het woord etnisch is afkomstig van het Griekse woord 'ethnikos' dat 'tot het ras behorend' betekent (Kolsteren & Sanders, 1994). Slachtoffers met een etnische achtergrond met een ras van kleur hebben een lange geschiedenis ondergaan van racisme in rechtszaken door rechters met een witte huidskleur (Sommers & Ellsworth, 2001). In dit onderzoek wordt er onderzocht of mensen met een westerse etnische achtergrond een andere mate van erkenning krijgt vanuit de Nederlandse samenleving dan mensen met een niet-westerse etnische achtergrond. De onderzoeksvraag luidt: 'In hoeverre beïnvloedt de etnische achtergrond van het co-slachtoffer de mate waarin het co-slachtoffer erkenning ontvangt vanuit de Nederlandse samenleving?'

Er zijn verschillende onderzoeken gedaan over racisme in rechtszaken, waarbij er vaak werd gefocust op de invloed van huidskleur van de dader en de jurist op de strafrechtelijke procedure die de dader krijgt (Johnson, 2008). Stevenson en Bottoms (2009) schrijven in hun onderzoek naar de effecten van ras van de dader en het slachtoffer op misdaden die gepleegd zijn door jongeren onder 225 onderzoek deelnemers dat zaken met verdachten van kleur en slachtoffers met een witte huidskleur tot de zwaarste straffen voor de dader leiden. Deze vorm van discriminatie die optreedt in de rechtszaal zou verklaard kunnen worden door theorieën

over racisme. Stevenson en Bottoms (2009) beschrijven dat mensen met een westerse etniciteit, met de bijbehorende fysieke kenmerken daarvan, bepaalde stereotypen en houdingen tegenover mensen met een niet-westerse etniciteit die dus ook niet-westerse fysieke kenmerken hebben. Dit heeft als gevolg dat men slachtoffers met een andere huidskleur dan wit, zoals veel mensen met een westerse etniciteit hebben, als minderwaardig zien. Hierdoor zijn zij minder geneigd een strengere straf uit te delen voor de dader wanneer het slachtoffer een andere huidskleur heeft en dus ook een andere etniciteit heeft omdat er minder medelijden is met het slachtoffer. Volgens deze verklaring zou men zich dus minder bezighouden met vergelding bij een zaak van slachtoffers en nabestaanden met een niet-westerse identiteit. Volgens de auteurs komen de negatieve stereotypen over mensen met een niet-westerse etniciteit voort uit de slavernij en worden ze onder andere in stand gehouden door media (Stevenson & Bottoms, 2009). Media instanties hebben de macht om selectief te zijn in datgene wat zij willen benadrukken. Zo toont Breland (1998) in zijn onderzoek aan dat schietpartijen in de Verenigde Staten van daders met een witte huidskleur in het nieuws worden gebracht als abnormaal terwijl dezelfde soort schietpartijen door daders van kleur worden omschreven als gebeurtenissen die te verwachten zijn en vaker gebeuren (Stevenson & Bottoms, 2009).

Naast stereotypen die ervoor zorgen dat mensen met een westerse etniciteit zich minder bezighouden met vergelding bij een zaak van slachtoffers en co-slachtoffers met een andere etniciteit dan hun eigen etnische achtergrond is er mogelijk een alternatief proces dat discriminatie in de rechtszaal tegenover zwarten onbewust stimuleert. De *similarity-lenency* hypothese stelt dat mensen een positievere houding hebben tegenover andere mensen die op hen lijken wat fysieke kenmerken betreft dan mensen die minder op hen lijken in uiterlijke kenmerken (Stevenson & Bottoms, 2009). Uit onderzoek is gebleken dat mensen de neiging hebben om meer voorkeursbehandeling te geven aan degenen waartegenover ze een

positievere houding hebben. Volgens de hypothese hebben mensen dus een positievere houding tegenover mensen die meer op hen lijken qua uiterlijk en hebben ze dus de neiging om meer voorkeursbehandeling te geven aan mensen op wie ze lijken. Dit zijn over het algemeen mensen van dezelfde etnische groep (Mitchell et al., 2005). De meta-analyse van Mitchell et al. (2005) is gericht op voorkeursbehandelingen tegenover ouders. In de huidige studie onderzoeken we of deze discriminerende behandelingen ook gelden voor de nabestaanden van slachtoffers.

Niet alle studies over racisme in rechtszaken tonen discriminerende behandelingen aan tegenover betrokkenen van een andere etnische groep met andere fysieke kenmerken. De *aversive racism* theorie van Gaertner en Dovidio (1986) suggereert dat alle mensen zich bewust zijn van stereotypen tegen mensen van kleur en dat mensen met een witte huidskleur gemotiveerd zijn om te streven naar gelijkheid en een bewuste keuze maken om zich te gedragen zonder enige vooroordelen tegenover mensen van kleur. Gaertner en Dovidio (1986) benoemen wel dat de houding en het gedrag van mensen met een witte huidskleur verandert wanneer ras niet expliciet opvalt in een bepaalde situatie. Hiermee wordt bedoeld dat de motivatie om geen vooroordelen te hebben vervalst wanneer er tijdens sociale interactie geen druk is om te letten op ras of komaf en dus etnische groep (Sommers & Ellsworth, 2001). Uit het onderzoek van Sommers en Ellsworth (2001) blijkt dat rechters in rechtszaken waarbij ras wordt benadrukt omdat het onderdeel is van het probleem waarom die persoon in de rechtbank is en dus een gevoelige kwestie is, vrezen dat ze racistisch zullen lijken. Hierdoor proberen ze hun neigingen in vooroordelen te compenseren door geen voorkeur te tonen voor een verdachte met een witte huidskleur ten opzichte van een verdachte van kleur. Opvallend was dat dit niet gebeurde wanneer ras er niet toe deed in de zaak; er vond dan wel discriminatie plaats in die zin dat mensen van kleur sneller werden veroordeeld dan mensen met een witte huidskleur. Dit wordt ook wel het *race salience effect* genoemd (Sommers &

Ellsworth, 2001). Hieruit kan worden opgemaakt dat de houding en beslissingen van rechters en anderen autoriteiten die iets te zeggen hebben over betrokkenen in een rechtszaak kan worden beïnvloed door racisme. Op het moment dat ras niets te maken heeft met de rechtszaak, het dus ook onbesproken blijft en geen gevoelige kwestie is, zijn rechters en andere autoriteiten zich niet bewust van vooroordelen en stereotypen die zij hebben op het gebied van ras en kunnen zij onbewust een zwaardere straf opleggen aan een verdachte van kleur dan aan een verdachte met een witte huidskleur. Andersom, wanneer ras wel een gevoelige kwestie is tijdens een rechtszaak en hier ook de nadruk op wordt gelegd, zullen rechters en autoriteiten bewust omgaan met eventuele vooroordelen en stereotypen en zullen ze bewuste keuzes maken om niet racistisch over te komen, ten gunste van een dader of slachtoffer van kleur.

In lijn met de eerdergenoemde onderzoeken zou er verwacht kunnen worden dat nabestaanden met een niet-westerse etniciteit minder steun krijgen van de samenleving en in de rechtszaal omdat negatieve stereotypen over mensen van kleur, die onder andere in stand worden gehouden door media, westerse mensen zouden kunnen beïnvloeden. Daarnaast zou volgens eerdergenoemde theorieën het zo kunnen zijn dat mensen uit de Nederlandse samenleving zichzelf minder goed kunnen identificeren met mensen van niet-westerse etnische groepen als zij qua uiterlijk minder op hen lijken en als gevolg daarvan dus minder steun bieden. Er moet echter wel een belangrijke kanttekening worden gemaakt bij deze verwachtingen. Op 1 mei 2022 had ruim 14% van de Nederlandse bevolking een niet-westerse achtergrond (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2022). Dit betekent dat deze groep Nederlanders zich juist goed zou kunnen identificeren met nabestaanden met een niet-westerse etniciteit, omdat zij onder andere in fysieke kenmerken wel op elkaar lijken. Volgens het CBS zijn dit alle Nederlandse burgers met een etnische achtergrond van een van de landen in Afrika, Latijns-Amerika, Azië (exclusief Indonesië en Japan) of Turkije. Ook tweede

generatie Nederlandse burgers met een niet-westerse achtergrond zijn meegenomen in deze 14%. Doordat ook de tweede generatie is meegenomen en het label van een niet-westerse achtergrond hebben een negatieve lading kan hebben voor sommige Nederlandse burgers die hier al lange tijd of zelf hun hele leven al wonen, betekent het niet dat iedereen van deze 14% ook daadwerkelijk zich beter kan identificeren met mensen met een niet-westerse achtergrond. Een andere reden waarom we niet zomaar kunnen zeggen dat Nederlandse burgers zich niet kunnen identificeren met nabestaanden met een niet-westerse achtergrond komt door de multiculturele samenleving van Nederland. De diversiteit van etniciteit onder de Nederlandse samenleving heeft als gevolg dat men meer gewend is aan leven met en omgaan met mensen met een verschillende etniciteit. Hierdoor zou het kunnen identificeren met mensen met een niet-westerse etnische achtergrond makkelijker kunnen zijn dan verondersteld wordt in *similarity-lenency* hypothese van Stevenson en Bottoms (2009). De invloed van de multiculturele samenleving op de mate van discriminatie tegenover nabestaanden is echter nog niet onderzocht.

In deze studie, waarin een vragenlijststudie en een vignetstudie wordt uitgevoerd, wordt er onderzoek gedaan naar de invloed van de etnische achtergrond van een nabestaande op de mate van erkenning van de Nederlandse samenleving voor de nabestaande. Uit onderzoek blijkt dat rechters vrezen om racistisch te lijken in rechtszaken waarin ras wordt benadrukt en een gevoelige kwestie is en hierdoor hun neigingen compenseren door geen voorkeur te tonen voor mensen met dezelfde etniciteit. Doordat er wel discriminatie plaats vond op het moment dat ras er niet toe deed in de zaak en de rechters zich niet bewust waren de kans op racistisch overkomen, stelt de eerste hypothese van dit onderzoek dat Nederlandse burgers meer erkenning geven aan nabestaanden met een westerse achtergrond wanneer de etnische achtergrond niet nadrukkelijk wordt benoemd, zoals in de vignetstudie. De tweede hypothese veronderstelt dat het verschil in erkenning voor nabestaanden met een westerse

achtergrond en nabestaanden met een niet-westerse achtergrond kleiner is als de etnische achtergrond wel nadrukkelijk naar voren komt, zoals in de vragenlijst van het onderzoek. De derde hypothese stelt dat de antwoorden op de vragenlijst een hogere mate van sociaal wenselijke antwoorden zullen bevatten dan de antwoorden op de vignetten, omdat er bij de vragenlijst expliciet wordt benoemd wat de etnische achtergrond van de nabestaande is waardoor mensen hier alert op zijn en niet racistisch willen overkomen (Sommers & Ellsworth (2001).

Methode

Participanten

Er deden in totaal 492 deelnemers mee aan het experiment. De deelnemers aan dit onderzoek waren mensen uit de sociale omgeving van de onderzoekers. Deze participanten zijn door de onderzoekers persoonlijk benaderd om deel te nemen aan het onderzoek.

Allereerst zijn de mensen die niet 18 jaar of ouder zijn uit de data gefilterd. Vervolgens is er gecheckt of de deelnemers de controlevragen beide goed hebben. Daarna is er gekeken naar welke deelnemers het experiment ook daadwerkelijk hebben afgerond. Wanneer dit niet het geval was zijn ze niet meegenomen in de bruikbare data. Uiteindelijk hebben 203 mensen die ouder zijn dan 18 jaar en beide controle vragen goed hadden het experiment volledig afgerond. 228 deelnemers die ouder zijn dan 18 jaar en beide controle vragen goed hadden hebben alleen het eerste deel volledig afgerond, namelijk de vragenlijst.

Van de $n = 228$ deelnemers die bruikbare resultaten hebben geleverd is 60% vrouw ($n = 136$) en 40% man ($n = 92$). De leeftijd van de onderzoek deelnemers varieert van 18 tot 64 jaar ($M = 31$ jaar, $SD = 14$). De onderzoeksgroep bestaat uit 203 deelnemers die alle delen van de vragenlijst volledig hebben ingevuld. Daarnaast zijn er 25 participanten die het eerste deel van de vragenlijst wel volledig hebben ingevuld maar daarna zijn gestopt en dus niet het deel van de vignetten en de sociale wenselijkheid test hebben gemaakt. Om deze reden wordt de

data van deze participanten alleen gebruikt voor de analyse van het eerste deel van het onderzoek. Er zijn $n = 37$ deelnemers aan de vignetstudie van dit specifieke onderzoek: achttien deelnemers hebben het vignet over de nabestaande met een westerse achtergrond toegewezen gekregen en ingevuld en negentien deelnemers hebben het vignet over de nabestaande met een niet-westerse achtergrond toegewezen gekregen en ingevuld.

Onderzoeksdesign en procedure

Voor de beantwoording van de onderzoeksvraag is gebruik gemaakt van een online kwantitatief onderzoek met een experimenteel design. De benodigde data is verzameld middels het verspreiden van een online vragenlijst met bijbehorende wervingsbrief. Alle participanten hebben deze vragenlijst op eigen gelegenheid ingevuld. Bij aanvang van het onderzoek heeft iedere participant een toestemmingsformulier, *informed consent*, gelezen en ondertekend. Vervolgens werden de participanten doorgeleid naar de vragenlijst. Deze bestaat uit drie delen. Het eerste deel van de vragenlijst bevat 41 stellingen over slachtoffers en nabestaanden. De participanten dienden hier aan te geven of bepaalde slachtoffers/nabestaanden meer of minder erkenning verdienen dan gemiddeld. Het tweede deel van de vragenlijst betreft een willekeurige toewijzing aan één van de elf vignetten. De vignetten zijn in allemaal gelijk aan elkaar maar variëren allemaal op het gebied van één specifieke variabele (de leeftijd van het slachtoffer; het geslacht van de nabestaande; de etniciteit van de nabestaande; de relatie van de nabestaande met het slachtoffer; de intentie van het gepleegde delict). Afhankelijk van de conditie lezen deelnemers een vignet met de beschrijving van een delict en een fragment van de bijbehorende nabestaande-verklaring. Vervolgens krijgen ze tien bijbehorende stellingen te zien en wordt er gevraagd om aan te geven hoeveel financiële tegemoetkoming de nabestaande volgens de participant dient te krijgen. In dit onderzoek worden alleen de resultaten van de twee vignetten over de nabestaande met een westerse achtergrond en de nabestaande met en niet-westerse

achtergrond geanalyseerd. Het derde deel van de vragenlijst bestond uit tien stellingen betreffende sociale wenselijkheid. Aan de hand van de gegeven antwoorden wordt onderzoek gedaan naar de mate van erkenning die Nederlanders toekennen aan nabestaanden met een westerse achtergrond en nabestaanden met een niet-westerse achtergrond.

Materiaal

Vragenlijst 'Erkenning voor slachtoffers en nabestaanden'

Erkenning voor slachtoffers en nabestaanden wordt gemeten met 22 vragen van de Victim Concern Scale (VCS) van Clements et al. (2006) over slachtoffers, 17 zelf geconstrueerde analoge items over nabestaanden van moord en doodslag, en twee controlevragen. Deze vragenlijst wordt in het onderzoek vragenlijst 'Erkenning voor slachtoffers en nabestaanden' genoemd, alle items staan in appendix A. De items van de vragenlijst meten de mate van erkenning voor slachtoffers en nabestaanden met als antwoord formaat een 5-punts Likert schaal. De ankers van de Likert schaal zijn: 'veel minder dan gemiddeld', 'minder dan gemiddeld', 'gemiddeld', 'meer dan gemiddeld' en 'veel meer dan gemiddeld'. De items werden voor dit onderzoek in het Nederlands vertaald. Een voorbeeld van een item uit de oorspronkelijke VCS is: 'slachtoffers van kindermisbruik'. Een voorbeeld van een item die wij hebben toegevoegd over nabestaanden is: 'Nabestaanden van slachtoffers van een terroristische aanslag'. In het huidige onderzoek is er voldoende homogeniteit tussen de items gevonden, met een Cronbach's alpha van $\alpha = .89$ voor de 22 items van de vertaalde Victim Concern Scale van Clements et al. (2006), een Cronbach's alpha van $\alpha = .94$ voor de 17 zelf geconstrueerde items en een Cronbach's alpha van de 41 vragen als geheel van $\alpha = .95$. De twee items die relevant zijn voor dit onderzoek zijn: 'Nabestaanden met een westerse achtergrond' en 'Nabestaanden met een niet-westerse achtergrond'. Dit zijn de twee items die gaan over etniciteit van de nabestaande en deze items hebben een Cronbach's Alpha van $\alpha = .79$.

Vignetten

Er zijn twee vignetten geconstrueerd gebaseerd op Bosma (2019), die volledig te zien zijn in Appendix B. In deze vignetten is een korte delict beschrijving en de verklaring in het kader van het spreekrecht van de nabestaande te lezen over haar verdriet sinds het verlies van haar kind. In één van de vignetten wordt benoemd dat de nabestaande uit Zwolle, dus een westerse etnische achtergrond, afkomstig is. In één ander vignet wordt benoemd dat de nabestaande uit Kenya, dus een niet-westerse etnische achtergrond, afkomstig is.

Aan de vignetten zijn twee indices voor ‘erkenning van de nabestaande’ gekoppeld, namelijk de somscore van een vragenlijst met tien items, en een single-item maat ‘financiële tegemoetkoming’.

De vragenlijst bestaat uit tien stellingen met betrekking tot erkenning voor de nabestaande die worden beoordeeld met een 5-punts Likert-schaal: ‘helemaal oneens’, ‘enigszins oneens’, ‘niet eens en niet oneens’, ‘enigszins eens’ en ‘helemaal eens’. De interne consistentie is gemeten met een Cronbach’s Alpha en is met $\alpha = .76$ voldoende voor het vignet van de nabestaande met een westerse achtergrond en met $\alpha = .69$ voldoende voor het vignet van de niet-westerse nabestaande (Nunnally, 1978). De somscore ‘Erkenning’ wordt gebruikt als afhankelijke variabele in dit onderzoek.

De tweede index voor erkenning, de maat ‘Financiële tegemoetkoming’, bestaat uit een schuifbalk waarmee onderzoeksdeelnemers kunnen aangeven hoeveel financiële tegemoetkoming uit het Schadefonds Geweldsmisdrijven de participant volgens hen dient te krijgen. De financiële tegemoetkoming varieert tussen €1.000 en €35.000 (*cf.* Schadefonds Geweldsmisdrijven).

Sociale wenselijkheid

Om te controleren voor sociaal wenselijke response bias werd de Nederlandse versie van de verkorte ‘Marlowe-Crowne 2 Social Desirability Scale’ (Crowne & Marlowe, 1960) toegevoegd. Deze bestaat uit tien items, waarop onderzoeksdeelnemers met waar of onwaar antwoorden. De interne consistentie is gemeten met een Cronbach’s Alpha en bleek met $\alpha = .53$ onvoldoende (Nunnally, 1978).

Analyse

Alle statistische analyses worden uitgevoerd met behulp van het programma SPSS (Versie 26.0).

Betrouwbaarheid

Om de data te analyseren wordt er allereerst gecheckt of er voldoende homogeniteit is tussen de items van de vragenlijst ‘Erkenning voor slachtoffers en nabestaanden’ en tussen de stellingen van de vignetten door middel van *de Cronbach’s Alpha*,

Hypothese 1

Om de eerste hypothese te toetsen wordt er een MANOVA met twee afhankelijke variabelen (‘Erkenning’, ‘Financiële tegemoetkoming’) en *één between-subjects factor* (westerse, niet-westerse achtergrond) uitgevoerd om te toetsen of er een verschil kan worden aangetoond tussen het vignet over de nabestaande met een westerse achtergrond en het vignet over de nabestaande met een niet-westerse achtergrond.

Hypothese 2

Om de tweede hypothese te toetsen wordt er gepaarde t-toets uitgevoerd tussen de items over etniciteit om te onderzoeken of er een verschil zit tussen de gemiddelde erkenning die participanten toekennen aan nabestaanden met een westerse achtergrond en nabestaanden met een niet-westerse achtergrond. Vervolgens wordt er gekeken of dit verschil in erkenning

tussen de vignetten kleiner is dan het verschil in erkenning tussen de twee items over etniciteit van de vragenlijst.

Hypothese 3

Om de derde hypothese te toetsen wordt er getoetst of sociale wenselijkheid invloed heeft op de antwoorden van de participanten op de vignetten door het uitvoeren van een MANCOVA met ‘Sociale wenselijkheid’ als covariaat. Omdat de VCS-vragenlijst niet normaal is verdeeld wordt de correlatie tussen de sociale wenselijk scores en de items van de vragenlijst over etniciteit berekend met Spearman’s Rho.

Resultaten

Beschrijvende analyse

Het doel van het onderzoek is om erachter te komen wat de invloed is van de migratieachtergrond van een nabestaande van een moorddelict op de mate van erkenning die hij/zij krijgt vanuit de Nederlandse samenleving. In totaal hebben 228 deelnemers alle VCS-items over zowel slachtoffers als nabestaanden ingevuld. Hiervan is 60% vrouw ($n = 136$) en 40% man ($n = 92$). De scores op de items over slachtoffers (de 22 oorspronkelijke VCS-items) zijn niet normaal verdeeld, $W = .95, p < .001$. Ook de score op de 17 analoge items over nabestaanden zijn niet normaal verdeeld, $W = .97, p = .001$. De gemiddelde erkenning voor nabestaanden is aanzienlijk hoger dan de scores van erkenning voor slachtoffers, zoals is samengevat in Tabel 1.

Tabel 1

Gemiddelde erkenning voor items van de vragenlijst voor slachtoffers van misdrijven en nabestaanden van levensdelicten

Items vragenlijst

	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Range</i>
<i>Erkenning voor slachtoffers (n = 228)</i>	3.66	8.53	44.00
<i>Erkenning voor nabestaanden (n = 228)</i>	9.86	8.89	34.00
<i>Sociale wenselijkheid (n = 203)</i>	5.86	1.95	10.00

Van alle participanten hebben 37 deelnemers hebben een vignet toegewezen gekregen waarin de nabestaanden stond beschreven als een westers of een niet-westers persoon. Van de deelnemers die het vignet kregen over de nabestaande met een westerse achtergrond ($n = 18$) was 56% vrouw ($n = 10$) en 44% man ($n = 8$). Het aantal participanten die het vignet over de nabestaande met een niet-westerse achtergrond hebben ingevuld ($n = 19$) bestond voor 74% uit vrouwen ($n = 14$) en voor 26% uit mannen ($n = 5$). De deelnemers die één van de twee vignetten hebben ingevuld hebben allemaal ook de sociale wenselijkheidstest ingevuld.

Voor beide vignetten hadden de deelnemers een hoog opleidingsniveau. 65% van de deelnemers heeft als hoogst behaalde opleiding een bachelor HBO of WO ($n = 24$), 27% heeft als hoogst behaalde opleiding een master HBO of WO ($n = 10$) en slechts 8% heeft nog geen HBO of WO afgerond ($n = 3$).

Tabel 2

Gemiddelde erkenning, financiële tegemoetkoming en sociale wenselijkheidsscore van onderzoeksgroep voor nabestaanden van vignetten

Vignet	Nabestaande met westerse achtergrond	Nabestaande met niet- westerse achtergrond
---------------	---	---

	<i>(n = 18)</i>		<i>(n = 19)</i>		<i>Range</i>
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	
‘Erkenning’	11.17	4.69	10.95	4.30	-20.00 - 20.00
‘Financiële tegemoetkoming’	20475.47	10437.57	19715.06	10115.48	1000 - 35000
Sociale wenselijkheid	6.06	1.63	6.32	2.21	0 - 10

De stellingen van het vignet die de ‘Erkenning’ meten voor de nabestaande met een westerse achtergrond correleren positief met de financiële tegemoetkoming van hetzelfde vignet. Overige correlaties zijn zwakker en niet significant maar voornamelijk wel positief. Opvallend is dat de correlaties met de sociale wenselijkheid erg zwak zijn en soms zelfs negatief.

Tabel 3

Spearman’s Rho correlatie voor vragenlijst ‘Erkenning voor slachtoffers en nabestaanden’, ‘Erkenning’ vignetten en ‘Financiële tegemoetkoming’ vignetten

	1.	2.	3.	4.	5.	6.
1. Vragenlijst – erkenning items etniciteit (<i>n = 228</i>)	(.79)	.07	.26	.17	.19	.05
2. ‘Erkenning’ vignet nabestaande met westerse achtergrond (<i>n = 18</i>)	.	(.76)	. ^a	.65**	. ^a	.04
3. ‘Erkenning’ vignet nabestaande met niet-westerse achtergrond (<i>n = 19</i>)	.	.	(.69)	. ^a	.42	-.01
4. Financiële tegemoetkoming vignet nabestaande met westerse achtergrond (<i>n = 17</i>)	.	.	.	.	. ^a	-.01

5. Financiële tegemoetkoming vignet . . . . . -17
 nabestaande met niet-westerse achtergrond ($n =$
 18)

6. Sociale wenselijkheid ($n = 37$) . . . -. -. -. (.52)

** $p < .01$ (tweezijdig)

a. kan niet worden berekend omdat ten minste een variabele constant is.

Toetsen

Hypothese 1

Om het verschil tussen de antwoorden op het vignet over de nabestaande met een westerse achtergrond en de antwoorden op het vignet over de nabestaande met een niet-westerse achtergrond te toetsen op twee afhankelijke variabelen, namelijk de erkenning op basis van vragen en de erkenning op basis van een financiële tegemoetkoming, is er een MANOVA uitgevoerd. De assumpties zijn niet geschonden. Een MANOVA laat zien dat er geen significant verschil is in erkenning of financiële tegemoetkoming wanneer de etniciteit van de nabestaande verschilt tussen westers en niet-westers is, $F(2, 31) = .21, p = .81$.

Hypothese 2

Om te meten of er een verschil zit in de erkenning die participanten geven aan nabestaanden met een westerse achtergrond en een niet-westerse achtergrond wanneer de etnische achtergrond expliciet wordt benoemd is er een gepaarde t-toets uitgevoerd bij de items uit de vragenlijst 'Erkenning voor slachtoffers en nabestaanden' die gaan over de achtergrond van de nabestaande. De assumpties zijn niet geschonden. De erkenning voor nabestaanden met een westerse achtergrond ($M = .22, SD = .58$) bleek gemiddeld niet significant hoger te zijn dan de erkenning voor nabestaanden met een niet-westerse achtergrond ($M = .18, SD = .51$), $t(228) = 1.32, p = .19$, eenzijdig. Er is dus geen statistisch

significant verschil en de nulhypothese kan niet worden verworpen. Hierdoor kan er ook niet worden gemeten of het verschil tussen de items over etniciteit van de vragenlijst kleiner is dan het verschil in mate van erkenning voor de twee verschillende vignetten.

Hypothese 3

Om te toetsen of de antwoorden op de vignetten beïnvloed zijn door sociale wenselijkheid, is er een MANOCA uitgevoerd. Voor het toetsen van de covariaat zijn de assumpties niet geschonden. Uit een MANCOVA blijkt dat de covariaat 'Sociale wenselijkheid' niet significant de scores op erkenning voorspelt, $F(2, 31) = .20, p = .82$.

Om te toetsen of de antwoorden op de items over etniciteit van de vragenlijst correleren met de sociale wenselijkheid scores, is er een Spearman's Rho correlatie berekend. De correlatie tussen de items over etniciteit en de sociale wenselijkheid scores is niet significant, $r_s = .09, p = .21$.

Discussie

In deze studie is er met een vragenlijst en vignetstudie onderzoek gedaan naar de invloed van de etnische achtergrond van nabestaanden op de mate van erkenning die zij krijgen van Nederlandse burgers. Ondanks dat Nederland een multiculturele samenleving kent, werd er in lijn met de literatuur over stereotypen, invloed van media en theorieën over racisme verwacht dat de Nederlandse burgers meer erkenning geven aan nabestaanden met een westerse achtergrond dan aan nabestaanden met een niet-westerse achtergrond bij de vignetten van dit onderzoek (Breland, 1998; Gaertner & Dovidio, 1986; Mitchell et al., 2005; Stevenson & Bottoms, 2009). Daarnaast werd er een kleiner verschil in mate van erkenning verwacht bij de vragenlijst items over expliciete kenmerken van nabestaanden, omdat mensen hier eerder sociaal wenselijk zullen antwoorden om niet racistisch over te komen (Sommers & Ellsworth, 2001).

De eerste hypothese stelt dat de Nederlandse burgers meer erkenning geven aan nabestaanden met een westerse achtergrond dan nabestaanden met een niet-westerse achtergrond. Uit de resultaten blijkt dat de antwoorden op het vignet over de nabestaande met een westerse achtergrond niet significant verschillen met de antwoorden op het vignet over nabestaande met een niet-westerse achtergrond. De hypothese wordt dus niet ondersteund. Een mogelijke verklaring voor dit resultaat zou kunnen zijn dat 14% van de Nederlandse samenleving een niet-westerse etnische achtergrond heeft zoals benoemd in de inleiding (Centraal bureau van statistiek, 2022). Hierdoor zal niet iedere Nederlandse burger zich minder goed kunnen identificeren met een nabestaande met een niet-westerse achtergrond dan met een nabestaande met een westerse achtergrond. Aan het resultaat ligt mogelijk ten grondslag dat ofwel de participanten zelf bij deze groep horen ofwel mensen in hun omgeving kennen met een niet-westerse achtergrond waardoor ze zich prima met hun kunnen identificeren. De multiculturele samenleving zou daarom van invloed kunnen zijn. Een andere mogelijke verklaring voor het vinden van gelijke resultaten voor de items over een nabestaande met een westerse en niet-westerse achtergrond is dat de steekproef die gebruikt is voor het onderzoek niet representatief is voor alle Nederlandse burgers. Dit wordt verder toegelicht bij de limitaties van het onderzoek. Een andere verklaring zou kunnen zijn dat ondanks dat er niet letterlijk in het vignet staat of de nabestaande een westerse of niet-westerse achtergrond heeft, de beschrijving van de afkomst uit Kenya opvallend is voor de lezer waardoor het *race salient effect* ook bij het vignet een rol speelt. Hierdoor worden onderzoek deelnemers bewust van de etniciteit, en zullen ze sociaal wenselijker antwoorden om niet racistisch over te komen.

De tweede hypothese stelt dat wanneer de etnische achtergrond van de nabestaande nadrukkelijk naar voren komt, zoals in de VCS-vragenlijst 'Erkenning voor slachtoffers en nabestaanden', het verschil in de mate van erkenning die wordt gegeven aan een nabestaande

met een westerse achtergrond en aan een nabestaande met een niet-westerse achtergrond kleiner is. De resultaten tonen geen significant verschil in mate van erkenning op de items over nabestaanden met een westerse en een niet-westerse achtergrond, waardoor er niet kan worden gemeten of dit verschil kleiner is dan het verschil in mate van erkenning voor de vignetten en de hypothese dus niet wordt ondersteund. Dat er geen significant verschil is gevonden tussen de items, geeft daarentegen wel aan dat mensen geen onderscheid maken tussen de erkenning die ze geven aan nabestaanden wanneer de etnische achtergrond expliciet wordt genoemd, wat in lijn is met de theorie over het *race salience effect*.

De derde hypothese stelt dat de antwoorden op de vragenlijst een hogere mate van sociaal wenselijke antwoorden zullen bevatten dan de antwoorden op de vignetten. In de resultaten bleek echter dat de sociale wenselijkheidsscores niet significant samengingen met de resultaten op de vignetten. De correlatie tussen de sociale wenselijkheidsscore en de antwoorden op de items over etniciteit was ook niet significant. Doordat de interne consistentie van de sociale wenselijkheid toets onvoldoende was, kunnen we niet concluderen dat de antwoorden op de items van de vragenlijst en op de vignetten sociaal wenselijk zijn geantwoord of niet.

Methodologische kenmerken en limitaties

Aan het onderzoek deden in totaal 203 deelnemers mee die het onderzoek volledig hebben afgerond en dus ook een vignet toegewezen hebben gekregen. Hiervan kregen 18 participanten het vignet over de nabestaande met een westerse achtergrond en 19 participanten het vignet over de nabestaande met een niet-westerse achtergrond toegewezen. Dit is een laag aantal participanten per vignet. Daarbij kwamen de participanten uit de omgeving van de onderzoekers, die allemaal een universitaire opleiding doen, in Groningen wonen en van dezelfde generatie zijn waardoor veel onderzoek deelnemers ook aan deze kenmerken voldoen. Hierdoor kan er niet worden gesteld dat de gevonden resultaten

generaliseerbaar zijn voor alle burgers in Nederland, met verschillende opleidingsniveaus en van verschillende generaties. Dit verklaart wel het hoge aantal hoogopgeleide onderzoek deelnemers van het onderzoek.

Een andere limitatie van het onderzoek is dat de vignetten meer informatie bevatten dan het feit of de nabestaande een westerse of niet-westers achtergrond heeft. De nabestaande werd bijvoorbeeld in beide gevallen beschreven als moeder. Het is niet mogelijk om uit de resultaten af te leiden of de onderzoek deelnemers hun antwoorden baseerden op de relatie van de nabestaande met het slachtoffer, het geslacht van de nabestaande of dat ze dit voornamelijk deden aan de hand van de etniciteit van de nabestaande. Ondanks dat de kenmerken buiten etnische achtergrond wel constant zijn gebleven, zouden deze kenmerken de antwoorden toch kunnen beïnvloeden. Vervolgstudies zouden hier rekening mee kunnen houden door een neutralere nabestaande te kiezen waarbij er zo min mogelijk kenmerken worden beschreven. Hierbij moet wel worden gelet op het *race-salient effect* (Sommers & Ellworth, 2001) waarbij het te opvallend kan worden dat er onderzoek wordt gedaan naar de erkenning voor verschillende etnische achtergronden waardoor mensen sociaal wenselijk gaan antwoorden om niet racistisch over te komen.

Daarnaast gaat het vignet over de nabestaande met een niet-westerse achtergrond over een uit Kenya afkomstige moeder. Dit is een specifiek land waarbij verschillende associaties kunnen worden gemaakt door de onderzoek deelnemers. Daardoor zijn de resultaten ook niet direct te generaliseren tot alle niet-westerse etnische groepen.

De sociale wenselijkheidsscore had onvoldoende interne consistentie. Hierdoor kan de neiging van participanten om sociaal wenselijk te antwoorden niet worden gemeten en weten we niet of dit invloed heeft gehad op de resultaten. Wanneer er wel sociaal wenselijk is geantwoord, is er een systematische foutenbron in de antwoorden waardoor de validiteit niet

kan worden gewaarborgd. Een verklaring voor de resultaten kan zijn dat de vertaling van de originele vragenlijst niet voldoende gelijk is waardoor stellingen anders overkomen dan bij de originele stellingen van de 'Marlowe-Crowne 2 Social Desirability Scale' (Crowne & Marlowe, 1960). Daarnaast werd er ook een verkorte lijst gebruikt die bestond uit tien stellingen. Naast dat de interne consistentie van de toets niet voldoende was, kan er ook worden betwijfeld of de toets daadwerkelijk de mate van sociaal wenselijke antwoorden meet van de participanten.

Theoretische implicaties

Het huidige onderzoek is een aanvulling op bestaande literatuur over erkenning voor slachtoffers vanuit de Nederlandse samenleving omdat het allereerst focust op secundaire slachtoffers. Hier is nog weinig literatuur over te vinden omdat veel onderzoeken zich alleen richten op directe slachtoffers en niet op de nabestaanden van moordslachtoffers (Gekoski et al., 2013). Daarnaast zijn veel onderzoeken naar racisme gedaan in Amerika. Dit onderzoek gaat specifiek over de Nederlandse samenleving, waardoor de resultaten bruikbaar zijn voor de behoeften voor erkenning van nabestaanden die er zijn in Nederland. Er is nog geen onderzoek gedaan naar de ideale nabestaande in de Nederlandse rechtbank. De resultaten van dit onderzoek vullen de kennis die hier over is aan.

Hierbij moet wel rekening worden gehouden met het feit dat het onderzoek gericht was op de erkenning die nabestaanden krijgen vanuit de Nederlandse samenleving. Of een nabestaande ook daadwerkelijk die mate van erkenning krijgt in de rechtbank is nog niet onderzocht. Er zou hier wel een verschil in kunnen optreden omdat rechters meer kennis bezitten over het oordelen en geven van erkenning voor een nabestaanden.

Praktische implicaties

De resultaten van dit onderzoek kunnen van belang zijn voor verschillende instanties in de Nederlands samenleving. Er is geen verschil in erkenning gevonden die wordt gegeven voor nabestaanden met een westerse achtergrond en nabestaanden met een niet-westerse achtergrond. Dit zou moeten betekenen dat de mate waarin nabestaanden zich gehoord voelen, eerlijke procedures krijgen, schadevergoeding krijgen en psychologische hulp ontvangen gelijk is voor nabestaanden met verschillende etnische achtergronden. Instanties kunnen na dit onderzoek nagaan of dit ook daadwerkelijk het geval is. Op de manier kunnen zij erachter komen of datgene wat de nabestaanden wordt gegeven ook overeenkomt met datgene wat ze volgens Nederlandse burgers ook verdienen aan erkenning.

Vervolgonderzoek

Vanwege enige beperkingen van dit onderzoek en hypothesen die niet worden ondersteund, zal een vervolgonderzoek belangrijk zijn om aan te kunnen nemen dat door Nederlanders geen onderscheid wordt gemaakt in mate van erkenning voor nabestaanden met verschillende etnische achtergronden. Een voorstel voor een vervolgstudie is om een vignet studie uit te voeren met een groter aantal deelnemers per vignet. Daarbij moet de steekproef representatief zijn voor de hele Nederlandse samenleving. Hiervoor moeten verschillende generaties, mensen met verschillende opleidingsniveaus uit heel Nederland worden uitgenodigd om deel te nemen aan het onderzoek. De vignetten zullen objectief moeten zijn en naast de variabele die wordt getoetst, namelijk etniciteit, geen andere kenmerken zoals geslacht of relatie tot het slachtoffer bevatten die antwoorden kunnen beïnvloeden. Daarnaast zou een foto ondersteunend kunnen zijn en een toevoeging voor het vignet omdat er dan niet expliciet hoeft worden benoemd dat nabestaande een andere niet-westerse achtergrond heeft waardoor het *race salience effect* kan optreden. Om te voorkomen dat andere variabelen de antwoorden beïnvloeden, zijn er moeten er meerdere vignetten worden gemaakt voor zowel westerse als niet-westerse nabestaanden. Wanneer er meerdere vignetten zijn over

nabestaanden uit Afrikaanse, Aziatische en Latijn-Amerikaanse landen, kan er beter worden getoetst of er sprake is van discriminatie in westerse en niet-westerse achtergrond of dat de antwoorden bij een specifiek land leiden tot andere mate van discriminatie. Ook voor nabestaanden uit westerse landen zijn er meer vignetten nodig van nabestaanden uit onder andere Europese landen of de Verenigde Staten. Om een betrouwbare sociale wenselijkheid toets te doen zal de volledige versie van de ‘Marlowe-Crowne 2 Social Desirability Scale’ moeten worden gebruikt en zal de vertaling moeten worden herzien zodat de interne consistentie hoger zal zijn.

Wanneer er met zekerheid kan worden gezegd dat er niet naar etnische achtergrond wordt gekeken als het gaat om erkenning van nabestaanden, zal er moeten worden onderzocht of de mate van erkenning die Nederlandse burgers zouden geven aan nabestaanden ook overeenkomt met de daadwerkelijke erkenning die nabestaanden krijgen in de vorm van onder andere gerechtigheid, financiële tegemoetkoming en psychologische hulp.

Conclusie

Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat nabestaanden van levensdelicten meer erkenning krijgen dan slachtoffers van misdrijven. Daarnaast werd er geen significant verschil gevonden in de mate van erkenning die nabestaanden met een westerse en niet-westerse achtergrond krijgen vanuit de Nederlandse samenleving. Omdat de sociale wenselijkheid niet betrouwbaar werd gemeten, kunnen we niet concluderen of de antwoorden van de deelnemers ook daadwerkelijk de mate van erkenning weergeven of dat de antwoorden sociaal wenselijk zijn.

Referenties

- Armour, M. P. (2002). Experiences of Covictims of Homicide. *Trauma, Violence, & Abuse*, 3(2), 109–124. <https://doi.org/10.1177/15248380020032002>
- Breland, A. M. (1998). The “true” perpetrators of violence: The effects of the media on public perceptions of youthful violent offenders. In E. S. Delbert, B. A. Hamburg, & K. R. Williams (Eds.), *Violence in American schools: A new perspective* (pp. 109–120). New York: Cambridge University Press.
- Casey, L. (2011, juli). *Review into the Needs of Families Bereaved by Homicide*. <https://www.justice.gov.uk/downloads/news/press-releases/victims-com/review-needs-of-families-bereaved-by-homicide.pdf>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2022, February 16). *Hoeveel mensen met een migratieachtergrond wonen in Nederland?* <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/dossier-asiel-migratie-en-integratie/hoeveel-mensen-met-een-migratieachtergrond-wonen-in-nederland->
- Christie, N. (1986). The Ideal Victim. *From Crime Policy to Victim Policy*, 17–30. https://doi.org/10.1007/978-1-349-08305-3_2
- Clements, C. B., Brannen, D. N., Kirkley, S. M., Gordon, T. M., & Church, W. T. (2006). The measurement of concern about victims: Empathy, victim advocacy and the Victim Concern Scale (VCS). *Legal and Criminological Psychology*, 11(2), 283–295. <https://doi.org/10.1348/135532505x79573>
- Crowne, D. P., & Marlowe, D. (1960). A new scale of social desirability independent of psychopathology. *Journal of Consulting Psychology*, 24(4), 349–354. <https://doi.org/10.1037/h0047358>

- Gekoski, A., Adler, J. R., & Gray, J. M. (2013). Interviewing women bereaved by homicide. *International Review of Victimology*, 19(3), 307–329.
<https://doi.org/10.1177/0269758013494136>
- Home - Schadefonds Geweldsmisdrijven Geweldsmisdrijven: Erkenning geeft kracht. (2022, 3 juni). Schadefonds Geweldsmisdrijven. Geraadpleegd op 16 juni 2022, van <https://www.schadefonds.nl>
- Johnson, D. (2008). Racial prejudice, perceived injustice, and the Black-White gap in punitive attitudes. *Journal of Criminal Justice*, 36(2), 198-206.
<https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2008.02.009>.
- Kolsteren, A., & Sanders, E. (1994). *Spectrum woordenboek vreemde woorden*. Spectrum.
- Mitchell, T. L., Haw, R. M., Pfeifer, J. E., & Meissner, C. A. (2005). Racial Bias in Mock Juror Decision-Making: A Meta-Analytic Review of Defendant Treatment. *Law and Human Behavior*, 29(6), 621–637. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1007/s10979-005-8122-9>
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric Theory* (2nd ed.). McGraw-Hill College.
- Sommers, S. R., & Ellsworth, P. C. (2001). White juror bias: An investigation of prejudice against Black defendants in the American courtroom. *Psychology, Public Policy, and Law*, 7(1), 201–229. <https://doi-org.proxy-ub.rug.nl/10.1037/1076-8971.7.1.201>
- Stevenson, M. C., & Bottoms, B. L. (2009). Race Shapes Perceptions of Juvenile Offenders in Criminal Court. *Journal of Applied Social Psychology*, 39(7), 1660–1689.
<https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2009.00499.x>
- Van Denderen, M., De Keijser, J., Stewart, R., & Boelen, P. A. (2018). Treating complicated grief and posttraumatic stress in homicidally bereaved individuals: A randomized

controlled trial. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 25(4), 497–508.

<https://doi.org/10.1002/cpp.2183>

Appendix A

Vragenlijst ‘Erkenning voor slachtoffers en nabestaanden’

1	Drugsdealers die het slachtoffer van een misdrijf zijn
2	Slachtoffers van kindermisbruik
3	Mannelijke slachtoffers
4	Nabestaanden van verkeersslachtoffers
5	Ouders van een moordslachtoffer
6	Heteroseksuele slachtoffers
7	Nabestaanden van na mishandeling overleden slachtoffers
8	Vrienden van een moordslachtoffer
9	Slachtoffers met een lichamelijke beperking
10	Moeders van een moordslachtoffer
11	Nabestaanden van slachtoffers van medische fout
12	Slachtoffers van ‘hate crime’
13	Nabestaanden met een niet-westerse achtergrond
14	Lesbische slachtoffers
15	Nabestaanden van vermoorde meerderjarige slachtoffers
16	Als je deze vraag leest, schuif de balk dan helemaal naar rechts
17	Vrouwelijke nabestaanden
18	Slachtoffers van huiselijk geweld
19	Slachtoffers met een westerse achtergrond
20	Nabestaanden van slachtoffers van een terroristische aanslag
21	Broers en zussen van een moordslachtoffer
22	Slachtoffers van een auto-inbraak
23	Slachtoffers die grootouders zijn
24	Drugsgebruikers en verslaafden die slachtoffer van een misdrijf zijn
25	Slachtoffers met een migratie-achtergrond
26	Slachtoffers met een strafblad
27	Als je deze vraag leest, schuif de balk dan helemaal naar links
28	Nabestaanden van slachtoffers van een bedrijfsongeval
29	Slachtoffers van verkrachting
30	Mannelijke nabestaanden
31	Slachtoffers van inbraak en diefstal
32	Vaders van een moordslachtoffer
33	Slachtoffers van ontvoering
34	Nabestaanden van moordslachtoffers
35	Bendeleden die slachtoffer van een misdrijf zijn
36	Nabestaanden van vermoorde minderjarige slachtoffers
37	Vrouwelijke slachtoffers
38	Nabestaanden met een westerse achtergrond
39	Slachtoffers van autodiefstal
40	Slachtoffers van zakkenrollerij
41	Slachtoffers van een gewelddadige overval

Appendix B

Vignettenstudie

Vignet 1 – Nabestaande met een westers etnische achtergrond

Op 21 mei 2021 diende de rechtszaak tegen Willem de W. Hij wordt verdacht van de moord op Sarah Smit.

De in Zwolle geboren en getogen moeder van het slachtoffer, maakte gebruik van het spreekrecht en legde ter terechtzitting een emotionele verklaring af, waarin zij met name aandacht vroeg voor het verdriet en het onrecht dat haar werd aangedaan.

In de woorden van de nabestaande: 'Ik sta hier vandaag omdat ik het gevoel heb dat dit de enige kans is om u te vertellen wat er is gebeurd. Het belangrijkste vind ik dat de verdachte zich realiseert wat hij Sarah heeft aangedaan, maar ik hoop ook dat het geven van deze verklaring mij helpt om het vertrouwen in mensen terug te krijgen. Sarah ben ik verloren. We krijgen haar nooit meer terug. Ik ben, sinds dit is gebeurd, met niets anders bezig. Er kwam zoveel op mij af en ik voel mij nog steeds helemaal verlamd. Hoe heeft dit kunnen gebeuren?! Door de moord op Sarah staat mijn hele leven op z'n kop. Ik slaap slecht en kan mij niet meer concentreren. Mijn familie en vrienden herkennen mij nauwelijks terug van voor het verlies van Sarah, ik heb voortdurend huilbuien en ik weet me geen raad met dit gemis. Op het werk heb ik ook problemen. Door wat er is gebeurd heb ik het gevoel niet meer mezelf te zijn. Ik barst zomaar in huilen uit, heb voortdurend een brok in mijn keel en door slaaptekort kom ik vaak te laat op mijn werk. Ik mis te veel op werk en ik ben daardoor in de Ziektewet beland. Naast het gemis heb ik ook gewoon heel veel financiële schade geleden. Allereerst hoop ik een manier te vinden om verder te leven, en daarbij hoop ik dat mijn schade wordt vergoed door de dader, en dat u, mevrouw de rechter, de juiste uitspraak doet.'

Vignet 2 – Nabestaande met een niet-westerse etnische achtergrond

Op 21 mei 2021 diende de rechtszaak tegen Willem de W. Hij wordt verdacht van de moord op Sarah Smit.

De in Nairobi, Kenya, geboren en getogen moeder van het slachtoffer, maakte gebruik van het spreekrecht en legde ter terechtzitting een emotionele verklaring af, waarin zij met name aandacht vroeg voor het verdriet en het onrecht dat haar werd aangedaan.

In de woorden van de nabestaande (vertaald door onze verslaggever): 'Ik sta hier vandaag omdat ik het gevoel heb dat dit de enige kans is om u te vertellen wat er is gebeurd. Het belangrijkste vind ik dat de verdachte zich realiseert wat hij Sarah heeft aangedaan, maar ik hoop ook dat het geven van deze verklaring mij helpt om het vertrouwen in mensen terug te krijgen. Sarah ben ik verloren. We krijgen haar nooit meer terug. Ik ben, sinds dit is gebeurd, met niets anders bezig. Er kwam zoveel op mij af en ik voel mij nog steeds helemaal verlamd. Hoe heeft dit kunnen gebeuren?! Door de moord op Sarah staat mijn hele leven op z'n kop. Ik slaap slecht en kan mij niet meer concentreren. Mijn familie en vrienden herkennen mij nauwelijks terug van voor het verlies van Sarah, ik heb voortdurend huilbuien en ik weet me geen raad met dit gemis. Op het werk heb ik ook problemen. Door wat er is gebeurd heb ik het gevoel niet meer mezelf te zijn. Ik barst zomaar in huilen uit, heb voortdurend een brok in mijn keel en door slaaptkort kom ik vaak te laat op mijn werk. Ik mis te veel op werk en ik ben daardoor in de Ziektewet beland. Naast het gemis heb ik ook gewoon heel veel financiële schade geleden. Allereerst hoop ik een manier te vinden om verder te leven, en daarbij hoop ik dat mijn schade wordt vergoed door de dader, en dat u, mevrouw de rechter, de juiste uitspraak doet.'

Appendix C

Sociale wenselijkheid toets

1	Ik doe altijd mijn uiterste best om iemand met problemen te helpen.
2	Ik heb nog nooit een ontzettende hekel aan iemand gehad.
3	Ik voel mij soms verontwaardigd wanneer ik mijn zin niet krijg.
4	Er zijn momenten geweest waarop ik zin had om in opstand te komen tegen mensen met een hogere status, ook al wist ik dat ze gelijk hadden.
5	Ik heb wel eens gedaan alsof ik ziek was om ergens onder uit te komen.
6	Wanneer ik iets niet weet vind ik het niet erg dit toe te geven.
7	Ik ben altijd beleefd zelfs tegen mensen die onvriendelijk zijn.
8	Het zou niet in me opkomen om iemand anders voor mijn fouten te laten opdraaien.
9	Er zijn momenten geweest dat ik behoorlijk jaloers was op het geluk van anderen.
10	Ik raak soms geïrriteerd door mensen die gunsten van mij vragen.